

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ СЛУЖБИ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Кафедра цивільно-правових дисциплін

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ОСНОВИ РИМСЬКОГО ПРИВАТНОГО ПРАВА»**

Освітня програма	<i>«Право інформаційної безпеки»</i>
Рівень вищої освіти	<i>перший (бакалаврський)</i>
Форма здобуття вищої освіти	<i>очна (денна)</i>
Статус навчальної дисципліни	<i>обов'язкова</i>
Мова викладання	<i>українська</i>

Робочу програму навчальної дисципліни розглянуто та схвалено на засіданні кафедри цивільно-правових дисциплін ННГІ НА СБ України від 18.08.2025 року, протокол № 8.

1. Опис навчальної дисципліни

Показник	Значення показника
Курс	2
Семестр	3
Обсяг (<i>кредити ЄКТС/години</i>)	3 / 90
Кількість змістових модулів	2
Розподіл годин за видами навчальної діяльності:	
лекції (Л)	14
семінарські заняття (СЗ)	30
практичні заняття (ПЗ)	–
лабораторні заняття (ЛЗ)	–
індивідуальні завдання (ІЗ)	–
самостійна робота (СР)	46
форма підсумкового контролю (<i>семестр</i>)	диференційований залік (3)

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

2.1. Мета та основні завдання вивчення навчальної дисципліни

Мета: формування у здобувачів вищої освіти комплексу знань, що базуватимуться на розумінні основних принципів, окремих понять, юридичних категорій та інститутів римського приватного права, особливостей правового регулювання приватно-правових відносин у Давньому Римі, що зберігають своє науково-практичне значення в умовах сьогодення.

Завдання: отримання студентами теоретичних знань про історію формування сучасного права, набуття здатності самостійно аналізувати та зіставляти різнобічні явища, знаходити підходи до вирішення цивільно-правових питань, робити й обґрунтовувати власні висновки, стимулювання студентів до самостійної роботи по вивченню дисципліни.

2.2. Результати навчання

Обов'язкова навчальна дисципліна «Основи римського приватного права» спрямована на досягнення програмних результатів навчання, які в інтегрованому (синтезованому) вигляді визначені у профілі освітньо-професійної програми «Право інформаційної безпеки» (від 30.08.2024 реєстр. № 29/1/7-7380/ві), а саме:

РН-1	Визначати переконливість аргументів у процесі оцінки заздалегідь невідомих умов та обставин.
РН-9	Самостійно визначати ті обставини, у з'ясуванні яких потрібна допомога, і діяти відповідно до отриманих рекомендацій.
РН-13	Знати та розуміти особливості реалізації та застосування норм матеріального і процесуального права.

PH-19	Пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів.
PH-20	Виокремлювати і аналізувати юридично значущі факти і робити обґрунтовані правові висновки.

3. Програма та структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів, тем навчальних занять	Кількість годин					
	Усього	Л	СЗ	ПЗ	ЛЗ	СР
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>
Семестр 3						
Змістовий модуль 1.						
Тема 1. Загальні положення римського приватного права	14	2	4			8
Лекція 1. Загальна характеристика римського приватного права		2				
Самостійна робота 1. Передумови формування римського права						2
Самостійна робота 2. Римське право як правова система						4
Самостійна робота 3. Рецепція римського права в Україні						2
Семінарське заняття 1. Поняття, предмет та система римського приватного права			2			
Семінарське заняття 2. Джерела римського приватного права			2			
Тема 2. Суб'єкти цивільних правовідносин	10	2	2			6
Лекція 1. Правовий статус суб'єктів цивільних правовідносин у римському праві		2				
Самостійна робота 1. Категорії фізичних осіб як суб'єктів приватного права у Давньому Римі						4
Семінарське заняття 1. Фізичні та юридичні особи як суб'єкти римського приватного права			2			
Самостійна робота 2. Представництво у римському приватному праві						2
Модульна контрольна робота 1	2		2			
Всього годин за змістовий модуль 1	26	4	8			14
Змістовий модуль 2.						
Тема 3. Реалізація та захист цивільних прав	14	2	4			8
Лекція. 1. Реалізація та форми захисту цивільних прав у Давньому Римі		2				
Семінарське заняття 1. Реалізація права та захист цивільних прав у римському праві			4			
Самостійна робота 1. Позови у римському приватному праві						4
Самостійна робота 2. Провадження у справах по приватним спорам						4
Тема 4. Загальна характеристика римського сімейного права	8	2	2			4
Лекція 1. Шлюбно-сімейні правовідносини у римському праві		2				
Семінарське заняття 1. Регулювання шлюбно-сімейних відносин у Давньому Римі			2			
Самостійна робота 1. Правові відносини між подружжям						2
Самостійна робота 2. Правові відносини батьків і дітей						2
Тема 5. Речове право	14	2	6			6
Самостійна робота 1. Загальне вчення про речі у римському приватному праві						2
Семінарське заняття 1. Загальна характеристика речових прав. Право володіння у римському приватному праві			2			
Лекція 1. Право власності у римському приватному праві		2				
Семінарське заняття 2. Загальні положення права власності			2			
Самостійна робота 2. Особливості виникнення, поняття та види прав на чужі речі						4

Семінарське заняття 3. Права на чужі речі			2			
Тема 6. Зобов'язальне право	18	2	4			12
Самостійна робота 1. Зобов'язання у римському приватному праві						4
Лекція 1. Загальна характеристика римського договірного права		2				
Семінарське заняття 1. Особливості інститутів зобов'язального права у Давньому Римі			2			
Самостійна робота 2. Відповідальність боржника за невиконання зобов'язання. Вина і відшкодування збитків						2
Семінарське заняття 2. Договір як основна підстава виникнення зобов'язань у римському праві. Окремі види договорів			2			
Самостійна робота 3. Зобов'язання ніби з договорів						2
Самостійна робота 4. Деліктні зобов'язання та квазі-делікти						4
Тема 7. Спадкове право	6	2	2			2
Лекція 1. Загальні положення про спадкування у римському праві		2				
Семінарське заняття 1. Становлення і розвиток інститутів спадкового права у римському приватному праві			2			
Самостійна робота 1. Легати і фідейкоміси						2
Модульна контрольна робота 2	2		2			
Всього годин за змістовий модуль 2	62	10	20			32
Підсумковий контроль (диференційований залік)	2		2			
Всього годин за навчальну дисципліну	90	14	30			46

4. Основні методи навчання

Методи організації і здійснення навчально-пізнавальної діяльності:

- методи надання і сприйняття навчальної інформації: словесні (лекція, дискусія); наочні (ілюстрація, демонстрація, візуалізація); практичні (міні-дослідження, практичне завдання);
- методи логіки сприйняття навчальної інформації: індуктивний; дедуктивний; аналітичний;
- методи засвоєння знань: репродуктивний; проблемно-пошуковий;
- організаційні методи: навчальна робота під керівництвом викладача; самостійна творчо-пошукова робота з літературою.

2. Методи стимулювання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

- створення навчальної дискусії;
- моделювання проблемних ситуацій майбутньої професійної сфери;
- створення ситуацій зайнятості і пізнавальної новизни;
- заохочення в навчанні.

5. Оцінювання результатів навчання

5.1 Результати навчання здобувача вищої освіти з навчальної дисципліни оцінюються за 100-бальною шкалою як сума балів поточного та підсумкового контролю із застосуванням наступних вагових коефіцієнтів, загальна сума яких дорівнює 1:

Вид контролю	Ваговий коефіцієнт
Поточний контроль (К)	0,6
Підсумковий контроль (ПК)	0,4

Підсумкова семестрова оцінка (ПСО) обчислюється за формулою: ПСО=К+ПК

5.2. Складниками для обчислення балу поточного контролю здобувача вищої освіти є:

Види навчальної діяльності	Кількість балів (максимальна)
Робота на лекціях (ведення конспекту лекцій або інше)	5
Робота на семінарських заняттях	26
Виконання завдань для самостійної роботи	5
Виконання модульної контрольної роботи	24

Мінімальна кількість балів для допуску до підсумкового контролю – 30

5.3. Шкала оцінювання здобувача вищої освіти

Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за 100-бальною шкалою	Значення оцінки
A	90-100	<i>Відмінно – відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок.</i> Здобувач вищої освіти виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні обдарування і нахили.
B	84-89	<i>Дуже добре – вище середнього рівня, але з кількома помилками.</i> Здобувач вищої освіти вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи і задачі у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна.
C	75-83	<i>Добре – загалом правильна робота, але з певною кількістю помилок.</i> Здобувач вищої освіти вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача; в цілому самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок.
D	65-74	<i>Задовільно – непогано, але зі значною кількістю недоліків.</i> Здобувач вищої освіти відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень; з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих.
E	60-64	<i>Достатньо – виконання задовольняє мінімальні вимоги.</i> Здобувач вищої освіти володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні.
FX	35-59	<i>Незадовільно – потрібна додаткова робота.</i> Здобувач вищої освіти володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу
F	1-34	<i>Незадовільно – потрібна значна додаткова робота.</i> Здобувач вищої освіти володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів.

6. Ресурсне забезпечення навчальної дисципліни

Рекомендовані джерела інформації

Основна література:

1. Майданик Р.А., Рябокони Є.О. Римське приватне право: підруч. К.: Алерта, 2023. 386 с.
2. Макарчук В.С., Марковський В.Я. Основи римського приватного права: підруч. Х.: Право, 2021. 352 с.
3. Римське приватне право: навч. посіб. для підгот. до іспитів / За ред. І.В. Тетарчук. К.: Центр навчальної літератури, 2020. 136 с.
4. Харитонов Є.О., Підопригора О.А. Римське право: підруч. К.: Юрінком Інтер, 2022. 528 с.

Допоміжна література:

1. Арабаджи Н.Б., Атаманова Н.В. Історичні аспекти впливу римського права на становлення сучасних правових систем. Нове українське право. 2021. Вип. 3. С.11-16.
2. Борщевська О.М. Юридичні фікції в темпоральному дослідженні римського приватного права та сучасних галузей цивільного та цивільного процесуального права України. *Juris Europensis Scientia*. 2022. Випуск 1. С. 32-37.
3. Грабинський М. Договір позички: від римського приватного права до цивільного права України. Наукові перспективи. 2023. № 4 (34). С. 397–409.
4. Грабинський М. Римське право як основа міжнародного права. Український часопис міжнародного права. 2023. № 2. С. 25-29.
5. Гринько С.Д. Договір як підстава виникнення зобов'язань за римським приватним правом. Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство». 2023. № 3. С. 22-26.
6. Достдар Р.М. Рецепція принципу когнатського споріднення у спадковому праві. Юридичний науковий електронний журнал. 2021. № 6. С. 48-51.
7. Канарик Ю.С. Порівняльно-правовий аналіз спадкових відносин в римському приватному праві та сучасному цивільному праві. Прикарпатський юридичний вісник. 2022. Вип. 3 (44). С. 40-43.
8. Капліна Г.А., Мезеря О.А. Захист прав споживачів у цифровому середовищі: від римського приватного права до європейських реалій. Актуальні проблеми права: теорія і практика. 2025. № 1 (49). С. 143-152.
9. Козинець І.Г., Пророченко В.В. Шлюб та його види у приватному праві Стародавнього Риму. Правові новели. 2019. № 7. С. 46-52.
10. Козуб І.Г., Боднарчук М.І. Основи римського цивільного права: навч. посіб. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2020. 488 с.
11. Медведенко Н.В., Медведенко С.В. Генезис інституту представництва та особливості його розвитку на території України. Юридичний науковий електронний журнал. 2023. № 9. С. 412-416.

12. Мозолюк-Боднар Л.М. Становлення та розвиток учень про сутність юридичної особи у правовій доктрині. Приватне та публічне право. 2020. № 1. С. 13-17.
13. Новосад І.В. Вплив (джерел) римського права на конституцію. Юридичний науковий електронний журнал. 2025. № 4. С. 80-83.
14. Новосад І.В. Договір за римським приватним правом і його імплементація в сучасному законодавстві. Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 18. Право. 2022. Випуск 37. С. 21-26.
15. Патlachук О.В. Римське право як основа сучасних правових систем. Південноукраїнський правничий часопис. 2025. № 1. С. 37-43.
16. Поліщук М.Г. Історичні аспекти формування правової системи. Юридичний науковий електронний журнал. 2020. № 1. С.1-3.
17. Поліщук М.Г. Поняття і зміст права власності: види позовів до суду у Древньому Римі. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: юридичні науки. 2019. № 1. С. 41-45.
18. Римське право крізь призму традиції і судової практики: моногр. / За заг. ред. І.В. Спасибо-Фатєєвої. Х.: ЕКУС, 2022. 512 с.
19. Сафончик О.І. Окремі питання відшкодування шкоди за римським приватним правом та його рецепція в Україні. *Juris Europensis Scientia*. 2025. Вип. 3. С. 49-53.
20. Сафончик О.І. Поняття та види спадкування за законодавством України крізь призму рецепції римського приватного права. Юридичний вісник. 2023. №3. С. 28-34.
21. Семиренко П.Я. Виникнення та розвиток права забудови чужої земельної ділянки (суперфіцію). Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. 2025. Вип. 88. С. 407-411.

Адреса розміщення робочої програми навчальної дисципліни – КЦПД ННГІ НА СБ України, платформа дистанційного навчання НА СБ України (moodle.nasbu.edu.ua).

7. Дані про перегляд робочої програми навчальної дисципліни

№ п/п	Дата, номер протоколу засідання кафедри (спільного засідання кафедр)	Рішення за результатами перегляду	Підпис керівника кафебри